

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

На правах рукопису

Мельник Людмила Вікторівна

УДК 371.315.6

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ЗАСТОСУВАННЯ
ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Вінниця – 2010

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У нових соціально-політичних та економічних умовах першочергового значення набуває проблема реформування всіх рівнів національної освіти, спрямованої на розвиток талантів, розумових і фізичних здібностей людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Пріоритетним завданням реформування й модернізації освіти в Україні є забезпечення широкого вибору форм освіти, а головне засобів навчання, які відповідали б освітнім запитам особистості.

Прискорення темпу життя, значний обсяг знань, що впливає на сучасну людину, потребують від неї вміння орієнтуватися у швидкому інформаційному потоці, оперативно знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові й евристичні методи. У зв'язку з цим, поряд із традиційними формами й методиками навчання, в педагогічній практиці все частіше використовуються інтерактивні технології, які досить швидко було визнано дієвим засобом навчання.

Готовність до застосування інтерактивних технологій дає можливість молодому педагогу професійно адаптуватися в умовах сучасної школи, успішно розв'язувати складні завдання навчально-виховної роботи, створювати необхідні умови педагогічного впливу, свідомо аналізувати та коригувати результати своєї діяльності. Тому готовність майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій є важливою передумовою досягнення високої якості його професійної діяльності.

Саме в процесі навчання в університеті закладаються основи майбутньої педагогічної техніки, технологічної грамотності та загальної професійної культури педагога. Основною метою майбутніх перетворень є не лише знання, а й способи практичної діяльності, ціннісні орієнтації особистості, зміна стосунків у навчальних закладах і впровадження інтерактивних технологій, що спрямовані на створення умов для саморозвитку й самоосвіти, осмисленого визначення своїх можливостей і життєвих цілей. Утім, застосування їх у практиці вищої школи поки що має фрагментарний, несистемний характер через недостатню розробленість відповідних технологій і неготовність більшості викладачів користуватися ними.

Якість роботи вчителя гуманітарних спеціальностей залежить від оволодіння ним інтерактивними технологіями, які апелюють не стільки до інтелекту, скільки до особистісних утворень, що забезпечують врешті індивідуалізацію навчального процесу на творчо-комунікативній основі.

Аналіз психологічної та педагогічної літератури переконує в тому, що предметом уваги науковців були проблеми, пов'язані з професійною підготовкою майбутніх фахівців у вищій школі. Це – дослідження С. Гончаренка, В. Гриньової, Р. Гуревича, І. Зязюна, Н. Кічук, Л. Кондрашової, Р. Кузьменко, Н. Миропольської, Н. Мойсеюк, Н. Ничкало, М. Сметанського, О. Сухомлинської, Г. Тарасенко, Г. Шевченко та ін. Питання технологічного підходу в підготовці вчителя досліджували В. Бондар, В. Євдокимов, М. Лещенко, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, І. Смолюк, О. Шпак та ін.

Вони сформулювали основні наукові положення щодо визначення змісту та форм технологічної підготовки вчителів.

Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії та практиці присвячені роботи Р. Гуріна, Л. Даниленко, М. Кадемії, А. Коломієць, І. Підласого, С. Подмазіна, О. Пошетун, О. Попової, Н. Федорової, О. Шестопалюка, Н. Юсуфбекової та ін.

Теоретичний і дидактичний аспекти інноваційних технологій вже достатньо розроблені та висвітлені в роботах М. Башмакова, В. Безпалька, Л. Буркової, В. Лозової, Г. Селевка та ін. вітчизняних і зарубіжних науковців. Водночас, упровадження зазначених технологій у педагогічну практику просувається досить повільно внаслідок недосконалості сучасних технологій управління освітою загалом і технологій управління процесом упровадження інновацій, зокрема, таких, які відповідали б потребам освіти сьогодення.

Однак, незважаючи на значний інтерес педагогів до проблеми застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі, проблема формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі не була об'єктом спеціального наукового пошуку. Теоретичний аналіз проблеми й ознайомлення з сучасною практикою педагогічної освіти дає змогу виділити низку суперечностей, розв'язання яких можливе експериментально-дослідницьким шляхом:

- між потребою суспільства в учителях, здатних активно застосовувати інтерактивні технології в навчальному процесі, і недостатнім рівнем розробленості педагогічних засобів і умов формування такої готовності;
- між потребою студентів в оволодінні інтерактивними технологіями й обмеженими можливостями щодо цього в навчальному процесі ВНЗ;
- між значними потенційними можливостями гуманітарних дисциплін щодо застосування інтерактивних технологій і недостатністю науково-методичного забезпечення цього процесу.

Отже, актуальність означеної проблеми, її недостатня теоретична розробленість, а також потреба в розв'язанні зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **“Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану реалізації основних положень Національної доктрини розвитку освіти в Україні, теми науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського “Теоретико-методологічні основи педагогічної підготовки майбутніх учителів” (№ 0101U007274).

Тема дисертаційної роботи затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 9 від 30 березня 2006 року) й узгоджена міжвідомчою Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 5 від 22 травня 2007 року).

Мета дослідження: визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Гіпотеза дослідження: успішне формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій можливе за таких педагогічних умов:

- усвідомлення необхідності застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі;
- формування вмінь і навичок застосування інтерактивних технологій майбутніми вчителями гуманітарних спеціальностей;
- забезпечення якісного контролю сформованості вмінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей під час застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Виходячи з проблеми, мети і гіпотези дослідження, його основними **завданнями** є такі:

1. Проаналізувати психологічну та педагогічну літературу з проблеми дослідження з метою з'ясування ступеня її реалізації в педагогічній теорії та практиці.
2. Визначити критерії та рівні готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій
3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.
4. Розробити методику фахової підготовки студентів до досліджуваної діяльності й експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – готовність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування в майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей готовності до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Методологічну основу дослідження склали загальні положення теорії пізнання, її основні методологічні принципи (системність, єдність якості і кількості) та підходи (системний, діяльнісний, особистісний, критеріальний, технологічний, праксеологічний).

Методологічними орієнтирами в нашому дослідженні є впровадження інтерактивних технологій у сучасну педагогічну освіту, а також взаємозв'язок і взаємозалежність теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у ВНЗ.

Теоретичну основу дослідження склали положення: психологічних теорій особистості та її розвитку в процесі діяльності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, А. Асмолов, О. Бодальов, Л. Божович, Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонтьєв, В. М'ясищев, А. Петровський, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе та ін.); гуманізації та демократизації університетської освіти (Г. Балл, Є. Барбіна, О. Глузман, В. Кремень, В. Олійник та ін.); досліджень

закономірностей та принципів професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах ВНЗ (А. Алексюк, В. Андрущенко, І. Бех, О. Біла, С. Гончаренко, В. Дивак, І. Зязюн, О. Коваленко, Н. Кузьміна, В. Луговий, Н. Мойсеюк, О. Пехота, Л. Пуховська, О. Савченко, В. Семиченко, М. Сметанський, Г. Тарасенко та ін.); досліджень із формування готовності вчителя до педагогічної праці (М. Дяченко, Л. Кандибович, А. Линенко, В. Моляко, В. Сластьонін та ін.); досліджень зі створення, впровадження, визначення ефективності освітніх технологій у школі та вищих навчальних закладах (В. Безпалько, Р. Гуревич, Л. Даниленко, Ю. Дорошенко, В. Євдокимов, М. Кларін, С. Нісімчук, Н. Ничкало, І. Прокопенко, Г. Селевко, В. Серіков, С. Сисоєва, П. Стефаненко, І. Якиманська та ін.) та підготовки вчителя до їхнього впровадження (Т. Тихонова, В. Шахов та ін.); досліджень із застосування й визначення ефективності інтерактивних технологій у школі й у навчальному процесі ВНЗ (Л. Пироженко, О. Пошетун, Т. Ремех та ін.).

Для досягнення поставленої мети, розв'язання завдань і перевірки гіпотези нами застосовано такі **методи дослідження**:

теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація й узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми, що дало змогу уточнити та виявити сутність процесу формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій і створити відповідну теоретичну модель;

емпіричні: анкетування та тестування студентів, бесіди з викладачами університету, спостереження за діями викладачів і студентів під час навчально-виховного процесу, вивчення творчих робіт студентів і документації з педагогічної практики. Використання комплексних експериментальних методів (констатувальний і формувальний експеримент) уможливило визначення рівнів сформованості готовності до застосування інтерактивних технологій у студентів університету, розробку методики формування зазначеної готовності;

методи обробки результатів дослідження: кількісний та якісний аналіз, методи математичної статистики, які застосовувалися з метою забезпечення вірогідності й об'єктивності результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Хмельницькому національному університеті. Усього в експерименті на різних його етапах взяли участь 606 осіб, з них 38 викладачів, 568 студентів.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій (усвідомлення необхідності застосування інтерактивних технологій майбутніми вчителями гуманітарних спеціальностей у навчальному процесі ВНЗ; формування навичок та умінь використання інтерактивних технологій майбутніми учителями гуманітарних спеціальностей;

забезпечення якісного контролю вмінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей під час застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі);

- *розроблено* критерії (професійна спрямованість на використання інтерактивних технологій у навчальному процесі; оволодіння комплексом психолого-педагогічних знань, необхідних для успішного використання інтерактивних технологій; сформованість практичних умінь до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі) та визначені рівні (емпірично-емоційний, інформаційно-усвідомлений, діяльнісно-творчий) готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі;

- *уточнено* сутність понять: “педагогічна технологія”, “інтерактивні технології”, “готовність до застосування інтерактивних технологій” відповідно до проблеми дослідження;

- *подальшого розвитку* набули діагностичні методики обстеження готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в *розробці* й апробації авторської методики підготовки студентів до застосування інтерактивних технологій, у створенні авторської програми спецсемінару “Інтерактивні технології у навчальному процесі” та розробці методичних рекомендацій, які можуть бути використані з метою підвищення ефективності навчання в педагогічних закладах.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі викладання загальнопедагогічних дисциплін у ВНЗ I-IV рівнів акредитації, а також у системі післядипломної освіти педагогічних працівників.

Впровадження результатів дослідження. Результати дослідно-експериментальної роботи впроваджувались у Вінницькому державному університеті імені Михайла Коцюбинського (довідка № 10172 від 25. 12. 2009 р.), у Житомирському державному університеті імені Івана Франка (довідка № 912 від 19. 11. 2009 р.), в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (довідка № 1656101 від 28. 12. 2009 р.) у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (довідка № 628 від 16. 12. 2009 р.), у Хмельницькому національному університеті (довідка № 678, від 10. 12. 2009 р.)

Апробація результатів дослідження здійснювалась у виступах на *міжнародних* науково-практичних конференціях: “Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології” (Київ, 2007); “Розвиток творчої особистості студента як суб’єкта педагогічної взаємодії” (Донецьк, 2007); “Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи” (Хмельницький, 2007); “Інформаційні технології в наукових дослідженнях і в навчальному процесі” (Луганськ, 2007); “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця, 2008); Міжнародні педагогічні читання на пошану Богдана Ступарика “Проблеми якості виховання

і навчання у системі безперервної освіти” (Івано-Франківськ, 2008); *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: “Засоби реалізації сучасних технологій навчання” (Кіровоград, 2007); “Особистість XXI століття: проблеми виховання та шляхи їх вирішення ” (Київ, 007); “Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти” (Херсон, 2008); “Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти” (Вінниця, 2009); щорічних науково-практичних конференціях викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2007-2010 рр.); науково-методичному семінарі гуманітарних кафедр Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2007-2010 рр.); засіданнях аспірантського гуртка кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2007-2010 рр.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 21 одноосібну наукову і науково-методичну працю: 17 статей – у провідних наукових фахових виданнях з переліку ВАК України, 3 – у збірках наукових праць, 1 – методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 14 додатків, переліку використаних джерел (276 найменувань, із них 20 іноземними мовами). Робота ілюстрована 6 таблицями та 9 рисунками. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, основний зміст викладено на 185 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір та актуальність обраної проблеми, визначено мету, завдання, сформульовано гіпотезу, встановлено об’єкт, предмет, основні методи експериментального дослідження, розкрито наукову новизну роботи, її теоретичне та практичне значення, обґрунтовано його методологічну основу, представлено відомості про впровадження й апробацію основних положень дослідження.

У першому розділі **“Теоретичні засади формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі”** проаналізовано різні підходи до тлумачення поняття “готовності”, вивчено стан застосування сучасних педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів; розглянуто інтерактивні технології в контексті особистісно орієнтованої освіти; визначено критерії та рівні готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Узагальнивши різні підходи до визначення готовності вчителя до професійної діяльності, нами виокремлено поняття *“готовність майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій”* як цілісне, стійке, професійно-особистісне утворення, що є передумовою ефективної організації навчального процесу із застосуванням інтерактивних технологій і є результатом професійно-педагогічної підготовки, зумовленої фаховою специфікою діяльності вчителя-гуманітарія. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволив виокремити такі основні компоненти

готовності до застосування інтерактивних технологій: мотиваційний, когнітивний, операційний.

У результаті дослідження зроблено висновок, що підвищення якості навчального процесу можна досягти шляхом упровадження педагогічних інновацій, у т.ч. інтерактивних педагогічних технологій. Аналіз концептуальних засад і сутності інтерактивних технологій навчання дав змогу визначити повну відповідність цих технологій сучасній освітній парадигмі та виявити їхні основні компоненти. З огляду на останні тенденції розвитку, педагогічну технологію розглядають як інструмент модернізації навчального процесу, конструювання фасилітаційного, творчого особистісно орієнтованого навчального середовища.

Науковий пошук засвідчив, що інтерактивне навчання є сукупністю педагогічних технологій, котрі складають педагогічну систему, що здійснюється засобами комунікації та засновується на спільній діяльності.

Дослідженням доведено, що впровадження інтерактивних технологій у навчально-виховний процес ВНЗ гарантує позитивні результати, зокрема, високий рівень професійної підготовки фахівця, та формує новий рівень сприймання, знаходження, передавання й опрацювання необхідної інформації. Саме ці технології навчання створюють можливості для розвитку творчого потенціалу студентів, сприяють підвищенню зацікавленості певним предметом, забезпечують різнобічний розвиток особистості. У такий спосіб інтерактивне навчання, повністю відповідаючи концепції особистісно орієнтованого навчання, повинно зайняти одне з головних місць при переході освіти до сучасних освітніх технологій.

Отже, на тлі існуючих сучасних парадигм освіти (традиційної й особистісно орієнтованої) інтерактивне навчання як педагогічна система в цілому, і його фрагменти у вигляді окремих технологій зокрема, здатні зайняти одне з основних місць в особистісно орієнтованій педагогіці.

З'ясовано, що інтерактивні технології можна інтерпретувати як різновид активних методів навчання. Суть інтерактивних технологій (ІТ) полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання (колективне, кооперативне навчання, навчання в співпраці), в котрому і викладач, і студенти є суб'єктами. Викладач лише організовує процес навчання, виступає лідером групи студентів. Застосування інтерактивних технологій здебільшого передбачає моделювання реальних життєвих ситуацій, спільне розв'язання запропонованих проблем, застосування рольових ігор. Тому інтерактивні технології найбільше сприяють формуванню в студентів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Спираючись на результати теоретичних наукових розвідок і аналіз практичного досвіду професійної підготовки вчителя, з'ясовано специфіку професійної діяльності вчителя гуманітарних спеціальностей, яка полягає в урахуванні в процесі навчальної діяльності таких особливостей: типу мислення, логіки пізнання, ціннісного ставлення до об'єкту, нечіткості меж об'єкту, що вивчається, рефлексивної природи гуманітарного сприйняття, законів засвоєння

гуманітарного знання (селекція фактів та аргументів, розв'язання колізій). Водночас, майбутні вчителі гуманітарних спеціальностей повинні логічно висловлювати свою точку зору, стисло і чітко викладати власні думки в діалогічній взаємодії з учнями, мати культуру мовлення та культуру спілкування. Досягнення такої мети неможливе без оволодіння знаннями та навичками застосування інтерактивних технологій.

Визначено, що для організації навчання майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей із застосуванням інтерактивних технологій важливими чинниками виступають: домінування образного способу засвоєння інформації, потреба працювати із значною кількістю суперечливої інформації в умовах дефіциту часу, невисокий рівень володіння інноваційними технологіями.

З метою діагностики готовності майбутніх фахівців до означеної діяльності відповідно до виокремлених компонентів (мотиваційного, когнітивного й операційного) нами розроблено критерії досліджуваної якості:

- професійна спрямованість на використання інтерактивних технологій у навчальному процесі, яка визначається показниками: характер потреб, пов'язаних із використанням інтерактивних технологій; характер професійної мотивації, спрямованої на оволодіння інтерактивними технологіями; інтенсивність і стійкість емоцій, прагнень, бажань стосовно оволодіння інтерактивними технологіями;

- оволодіння психолого-педагогічними знаннями, необхідними для успішного використання інтерактивних технологій у навчальному процесі, показниками якого виступають теоретичні знання з фахових (гуманітарних) дисциплін і знання про особливості застосування інтерактивних технологій;

- сформованість практичних умінь використання інтерактивних технологій, показниками якого є уміння проектувати способи застосування інтерактивних технологій, уміння організувати навчальний процес із використанням інтерактивних технологій.

На основі зазначених критеріїв були визначені наступні рівні готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій:

- емпірично-емоційний рівень, який характеризується тим, що у студентів слабо або зовсім не виявляється професійна спрямованість на використання інтерактивних технологій у навчальному процесі; спостерігається відсутність мотивації до оволодіння інтерактивними технологіями. Знання студентів з фахових дисциплін – низькі; знання про особливості технологічного навчання – емпіричні; низький рівень знань про особливості організації занять із застосуванням інтерактивних технологій. У студентів спостерігається відсутність практичних умінь і навичок в оволодінні інтерактивними технологіями; помітна нездатність проектувати способи застосування інтерактивних технологій; відсутні або низького рівня, уміння організовувати навчальний процес із застосуванням інтерактивних технологій.

- інформаційно-усвідомлений рівень, у межах якого рівень професійної спрямованості на використання інтерактивних технологій у навчальному процесі є невисоким, хоча спостерігаються чітко усвідомлені потреби, прагнення, бажання оволодіти інтерактивними технологіями. Респонденти

цього рівня мають достатню обізнаність з фахових дисциплін та особливостей застосування інтерактивних технологій. Використання освітніх технологій, зокрема інтерактивних, у їхній педагогічній практиці є несистематичним, ситуативним, частіше внаслідок педагогічного стимулювання. Проектувальні та організаторські здібності стосовно застосування інтерактивних технологій виявляються, але недостатньо яскраво.

- діяльнісно-творчий рівень, який окреслюється тим, що майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей характеризує усвідомлене бажання оволодіти інтерактивними технологіями і застосовувати їх у майбутній професійній діяльності; у них спостерігається високий рівень професійної мотивації, спрямованої на оволодіння інтерактивними технологіями. Такі студенти ініціативні в оволодінні як фаховими (гуманітарними) знаннями, так і в опануванні інтерактивними технологіями. Вони виявляють інтерес до використання інтерактивних технологій під час проведення уроків, демонструючи при цьому високий рівень умінь і навичок, здатність самостійно проектувати способи застосування інтерактивних технологій та пропонувати власні ідеї щодо організації навчального процесу із застосуванням інтерактивних технологій.

Наголошено, що визначення критеріїв і показників готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі ВНЗ створює підґрунтя для констатації стану цієї якості в студентів, а знання про рівень готовності студентів гуманітарних спеціальностей до використання інтерактивних технологій дає змогу майбутнім педагогам планувати свій подальший саморозвиток.

У другому розділі **“Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій”** обґрунтовано педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі, представлено модель формування досліджуваного явища.

Теоретично обґрунтовано і практично підтверджено, що педагогічний вплив на формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі під час вивчення гуманітарних предметів (іноземні мови, педагогіка, основи педагогічної майстерності тощо) найефективніше відбувається за дотримання певних педагогічних умов, з-поміж яких:

- усвідомлення необхідності застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі;
- формування вмінь і навичок використання інтерактивних технологій майбутніми учителями гуманітарних спеціальностей;
- забезпечення якісного контролю вмінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей під час застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Здійснивши аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження, ми встановили, що усвідомлення необхідності застосування інтерактивних

технологій майбутніми вчителями гуманітарних спеціальностей у навчальному процесі ВНЗ є однією з провідних педагогічних умов ефективного формування готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій. У роботі доведено, що діяльність викладача, спрямована на вдосконалення мотивації щодо застосування ІТ у студентів, зокрема майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, має враховувати наступні види впливів: вивчення мотивів інтерактивної діяльності; формування позитивної мотивації до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; розвиток спонукального мотиву стосовно оволодіння інтерактивними технологіями, сформованого стійкою пізнавальною потребою; забезпечення його домінування в ієрархії мотивів професійної діяльності.

Досліджено, що формування вмінь застосування інтерактивних технологій майбутніми учителями гуманітарних спеціальностей, оволодіння студентами етапами організації навчального заняття з використанням інтерактивних технологій (а саме: мотивація, оголошення теми й очікування навчальних результатів, надання необхідної інформації, інтерактивна вправа, підбиття підсумків, очікування результатів навчального заняття) й забезпечення якісного контролю вмінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей під час застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі ВНЗ є важливими педагогічними умовами формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій.

Виокремлено основні етапи процедури оцінювання занять із використанням інтерактивних технологій: формування мети й очікуваних результатів заняття; вибір критеріїв оцінювання; вибір способу оцінювання; вибір шкали оцінювання; шляхи доведення до студентів очікувань викладача.

Доведено, що дотримання зазначених умов забезпечує комплексну зорієнтованість на формування всіх структурних компонентів готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Вивчення наявних у педагогічній теорії та практиці надбань дозволило розробити модель формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі. Вона відображає три взаємопов'язані етапи: мотиваційно-організаційний; когнітивно-діяльнісний; рефлексивно-продуктивний.

Поетапна підготовка майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі здійснюватиметься у процесі викладання нормативних дисциплін, які вивчають майбутні вчителі гуманітарних спеціальностей, розробленого дисертанткою спецсемінару та у позааудиторній діяльності (педагогічна практика, самостійна робота тощо) (рис. 1).

У третьому розділі **“Дослідно-експериментальна робота з формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі”**

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій

обґрунтована й експериментально перевірена методика формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій, проаналізовано й узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

Констатувальний етап педагогічного експерименту проводився з метою вивчення рівня готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до

використання інтерактивних технологій у навчальному процесі. Діагностика проводилася за такими критеріями: професійна спрямованість на застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; оволодіння комплексом психолого-педагогічних знань, необхідних для успішного використання інтерактивних технологій; сформованість практичних умінь до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі. Відповідно до критерійно-рівневого підходу ступінь сформованості готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі було класифіковано за трьома рівнями: емпірично-емоційним, інформаційно-усвідомленим, діяльнісно-творчим. У процесі констатувального етапу експерименту студентам пропонувалось: анкетування, тести, розроблені нами опитувальники, адаптована методика виявлення організаторських здібностей Б. Федоришина та В. Синявського тощо.

Констатувальний етап експериментального дослідження дав змогу виявити переважно низький (емпірично-емоційний) рівень (41 % студентів) готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання інтерактивних технологій. Інформаційно-усвідомлений рівень було зафіксовано у 35 %, діяльнісно-творчий – у 24 % респондентів. Такі результати засвідчили необхідність створення спеціальної методики формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій і перевірки ефективності розглянутих попередю педагогічних умов. З цією метою нами було організовано та проведено формувальний етап експерименту.

Методика формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій передбачала три взаємопов'язаних етапи: мотиваційно-організаційний, когнітивно-діяльнісний і рефлексивно-продуктивний.

Мотиваційно-організаційний етап передбачає розвиток у студентів мотивів застосування інтерактивних технологій у майбутній професійній діяльності; розвиток потреб у застосуванні інтерактивних технологій, забезпечення інтенсивності та стійкості емоцій, прагнень, бажань щодо оволодіння інтерактивними технологіями; розвиток у майбутніх учителів стійкого інтересу до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності; усвідомлення важливості застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства; формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів з урахуванням застосування інтерактивних технологій.

Для розв'язання завдань цього етапу експерименту нами було розроблено і проведено (для студентів експериментальної групи) спецсемінар, зорієнтований на практичну, індивідуальні форми навчання та самостійну роботу студентів. На заняттях спецсемінару увагу було зосереджено на розширенні уявлень студентів про сучасні педагогічні технології, зокрема про інтерактивні технології навчання; виробленні умінь і навичок застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; вивченні передового педагогічного досвіду застосування у навчальному процесі інтерактивних

технологій тощо. Зміст спецсемінару представлено такими темами як: “Виникнення інтерактивних технологій. Сутність інтерактивних технологій” (4 год.), “Інтерактивні технології в сучасному інформаційному суспільстві” (14 год.), “Впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес” (8 год.), “Інтерактивні методики” (4 год.), “Методика застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі” (14 год.) та ін. Означений курс охопив 44 години, з яких 24 години – практична робота; 20 годин – самостійна робота студентів.

На *когнітивно-діяльнісному етапі* до основних завдань було включено: створення знаннєвої бази для оволодіння інтерактивними технологіями; забезпечення студентів достатніми й необхідними знаннями для якісного й ефективного застосування інтерактивних технологій у навчальний процес; формування елементарних навичок застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; визначення перспективних цілей в оволодінні інтерактивними технологіями в контексті майбутньої професійної діяльності. На когнітивно-діяльнісному етапі майбутнім учителям було запропоновано наступні форми і методи роботи: інтерактивний тренінг “Коло ідей”, метод “Прес”, “Займи позицію”, рольова гра, синектика, дискусія, ток-шоу та ін.

Рефлексивно-продуктивний етап передбачав: розвиток умінь проектування способів застосування інтерактивних технологій; розвиток умінь організовувати навчальний процес із застосуванням інтерактивних технологій; вироблення умінь студентів здійснювати творчий підхід до вибору і застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; вироблення навичок самоконтролю, самооцінки оволодіння інтерактивними технологіями. Для розв’язання завдань цього етапу було використано: групову роботу, рольові ігри, мозковий штурм, роботу на розвиток припущення, роботу на розвиток уяви, роботу за методом “ажурної пилки”, метод проектів, метод портфоліо та ін.

На підсумковому етапі експериментального дослідження була визначена динаміка розвитку показників готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій.

Таблиця 1.

Динаміка розвитку готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій (%)

Рівні готовності	На початку експерименту		Наприкінці експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	23,3	24,7	41,1	25,2
Інформаційно-усвідомлений	35,3	35,2	51,3	36,5
Емпірично-емоційний	41,4	40,1	7,6	38,3

Формувальний етап експерименту засвідчив, що в експериментальній групі відсоток студентів з емпірично-емоційним рівнем готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій суттєво зменшився (з 41,4% до 7,6%). Натомість суттєво підвищилася кількість студентів з діяльнісно-творчим (з 23,3% до 41,1%) та інформаційно-усвідомленим (з 35,3% до 51,3%) рівнями готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій.

Одержані результати обчислення t -критерію Стюдента доводять, що показники сформованості готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій студентів експериментальної групи зросли статистично значущо.

Узагальнення результатів теоретичного пошуку й експериментальної роботи підтверджують висунуту гіпотезу і дають змогу зробити наступні **висновки**:

1. Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та практики професійної підготовки вчителя засвідчив, що інтерактивні технології сприяють формуванню як предметних, так і загальнонавчальних умінь і навичок, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних здібностей особистості тощо; стимулюють потребу студента в реалізації його потенціалу; створюють оптимальні умови для розвитку індивідуальності та неповторності кожного студента; розвивають у студентів необхідні професійно-педагогічні вміння. Вивчення концептуальних засад і сутності інтерактивного навчання дає змогу визначити повну відповідність цих технологій сучасній освітній парадигмі, водночас результати педагогічної практики свідчать, що традиційна організація педагогічного процесу не забезпечує формування готовності студентів до застосування інтерактивних технологій у майбутній професійній діяльності.

У контексті виконаного дослідження інтерактивні технології тлумачимо як різновид активних методів навчання, сутність яких полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу

2. У дослідженні виявлені й обґрунтовані критерії готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій: професійна спрямованість на застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; оволодіння комплексом психолого-педагогічних знань, необхідних для успішного застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; сформованість практичних умінь і навичок застосування інтерактивних технологій. Показниками зазначених критеріїв виступають: характер потреб, пов'язаних із застосуванням ІТ, характер професійної мотивації до оволодіння ІТ, інтенсивність і стійкість емоцій, прагнень, бажань щодо оволодіння ІТ; теоретичні знання з фахових (гуманітарних) дисциплін, знання про особливості застосування ІТ; уміння проектувати способи застосування ІТ, уміння організувати навчальний процес із застосуванням ІТ. Рівнями зазначених показників визначено: емпірично-емоційний, інформаційно-усвідомлений і діяльнісно-творчий.

3. Дослідженням доведено, що формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій набуває ефективності в процесі цілеспрямованої реалізації наступних педагогічних умов: усвідомлення необхідності застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; формування навичок використання інтерактивних технологій майбутніми учителями гуманітарних спеціальностей; забезпечення якісного контролю вмінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей під час застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Зазначені педагогічні умови були основоположними для побудови моделі формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі.

4. Узагальнивши теоретичні положення, та проаналізувавши результати констатувального етапу експерименту, було розроблено й апробовано методику поетапного формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій, яку було зреалізовано в навчальному процесі студентів під час вивчення гуманітарних дисциплін, розробленні спецсемінару “Інтерактивні технології у навчальному процесі”, а також у процесі проходження педагогічної практики, позааудиторній і самостійній роботі. Методику формують три послідовні етапи (мотиваційно-організаційний; когнітивно-діяльнісний і рефлексивно-продуктивний), кожен з яких супроводжувався доцільним втіленням означених педагогічних умов.

Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов і методики формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій суттєво стимулює розвиток професійної спрямованості на застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі, сприяє оволодінню студентами комплексних знань, необхідних для успішного застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі, а також сформованості практичних умінь і навичок їхнього застосування. В експериментальній групі на відміну від контрольної, кількість студентів з емпірично-емоційним рівнем готовності до застосування інтерактивних технологій суттєво зменшилась (з 41,3% до 7,6%); натомість збільшилась – з інформаційно-усвідомленим (35,3% до 51,3%) і діяльнісно-творчим рівнем готовності до застосування інтерактивних технологій (23,3% до 41,1%), що свідчить про ефективність розробленої методики.

Проведене дослідження, звісно, не претендує на висвітлення всіх аспектів проблеми формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій. Подальшого дослідження потребують, на наш погляд, й інші аспекти означеної проблеми, як от формування готовності вчителів до застосування інтерактивних технологій у процесі позакласної роботи; формування готовності вчителів інших спеціальностей до застосування інтерактивних технологій.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Мельник Л.В. Технології навчання у вищих навчальних закладах освіти / Л.В. Мельник // Наукові записки. – Серія : Педагогічні науки. – Ч.1. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. – Вип. 72. – С. 99-103.
2. Мельник Л.В. Вплив освітніх технологій на взаємодію викладача та студентів / Л.В. Мельник // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Вип. 14. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. – С. 347-351.
3. Мельник Л.В. Можливості використання освітніх технологій у вищій школі / Л.В. Мельник // Наукові записки. – Серія педагогіка і психологія. – Вінниця, 2007. – Вип. 20. – С. 99-103.
4. Мельник Л.В. Метод проектів у контексті сучасної освіти / Л.В. Мельник // Педагогічні науки. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : зб. наукових праць. – Ч. 1. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. – С. 86-92.
5. Мельник Л.В. Інтерактивні технології навчання в сучасному інформаційному суспільстві / Л.В. Мельник // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – Серія : Педагогічні науки. – Вип. 21 (137). – С. 45-50.
6. Мельник Л.В. Формування готовності майбутніх вчителів до педагогічної діяльності / Л.В. Мельник // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : Зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 44. – С. 222-227.
7. Мельник Л.В. Інтерактивні технології в контексті парадигми особистісно орієнтованої освіти / Л.В. Мельник // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Зб. наук. пр. – Ч. 2. – Київ, 2007. – Вип. 10. – С. 545-553.
8. Мельник Л.В. Проблема готовності майбутніх вчителів до використання освітніх технологій у навчальному процесі / Л.В. Мельник // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Ч. 2. – Умань, 2007. – С. 154-160.
9. Мельник Л.В. Особистісно орієнтовані технології навчання іноземної мови у вищій школі / Л.В. Мельник // Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць. – Кривий Ріг : КДПУ, 2007. – Вип. 19. – С.164-168.
10. Мельник Л.В. Дидактико-методичні передумови організації інтерактивного навчання в педагогічному ВНЗ / Л.В. Мельник // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 45. – С. 247-251.
11. Мельник Л.В. Використання інтерактивних технологій навчання в системі вищої педагогічної освіти / Л.В. Мельник // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб. наук. пр. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип. 16. – С. 407-412.

12. Мельник Л.В. Впровадження інтерактивних технологій у навчальну діяльність ВНЗ в рамках реалізації задач Болонського процесу / Л.В. Мельник // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – Вип. 48. – С. 260-263.

13. Мельник Л.В. Формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах вищої школи / Л.В. Мельник // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія педагогіка і психологія : зб. наук. пр. – Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2008. – Вип. 23. – С. 233-236.

14. Мельник Л.В. Впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес вищого педагогічного навчального закладу / Л.В. Мельник // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського : Зб. наук. пр. – Одеса, 2008. – Вип. 6-7. – С. 106-111.

15. Мельник Л.В. З досвіду використання інтерактивних технологій у процесі викладання гуманітарних дисциплін / Л.В. Мельник // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 24. – С. 265-270.

16. Мельник Л.В. Модель формування готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі ВНЗ / Л.В. Мельник // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія “Педагогіка і психологія” : зб. наук. пр. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – Вип. 28. С. 215-219.

17. Мельник Л.В. Мотиваційне забезпечення оволодіння інтерактивними технологіями студентами вищих педагогічних закладів / Л.В. Мельник // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. – Рівне, 2009. – Вип. 3. С. 45-47.

Статті в інших виданнях

18. Мельник Л.В. Інноваційні педагогічні технології в сучасній педагогічній освіті /Л.В. Мельник // Педагог професійної школи : збірник наукових праць. – Київ, 2007. – Вип. 8. – С. 215-220.

19. Мельник Л.В. Можливості використання технологій кооперованого навчання в професійній освіті / Л.В. Мельник // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : «Вебер» (Донецька філія), 2007. – Вип. 1. – С. 75-81.

Матеріали конференцій

20. Мельник Л.В. Проблеми інтерактивного навчання у педагогічних університетах / Л.В. Мельник // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький : Авіст, 2007. – С. 214-218.

Навчально-методичні матеріали

21. Мельник Л.В. Готовність майбутніх вчителів до використання інтерактивних технологій (методичні рекомендації) / Л.В. Мельник. – Вінниця : Вид-во ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2009. – 66 с.

АНОТАЦІЇ

Мельник Л.В. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2010.

Дисертація присвячена проблемі формування готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі. Проаналізовано стан розробленості даної проблематики. Визначено критерії та рівні готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі та побудовано організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій. Виділено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови ефективного формування означеного феномену.

У роботі доведено, що впровадження методики формування готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі на основі її етапної реалізації (мотиваційно-організаційний; когнітивно-діяльнісний; рефлексивно-продуктивний) сприяє позитивним змінам у рівнях готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: готовність майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій, педагогічні умови, методика підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, інтерактивні технології.

Мельник Л.В. Формирование готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. – Винница, 2010.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе. В диссертации раскрыты особенности использования современных образовательных технологий в подготовке будущих учителей, а также рассмотрены интерактивные технологии в контексте личностно ориентированного образования.

В диссертации понятие “готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий” интерпретировано как целостное, устойчивое профессионально-личностное образование, которое является условием эффективной организации учебного процесса с использованием интерактивных технологий и результатом

профессионально-педагогической подготовки, обусловленной спецификой деятельности учителя-гуманитария.

В работе выделены структурные компоненты готовности будущих учителей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе, а именно: мотивационный, когнитивный и организационный.

С целью диагностики готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе были разработаны критерии и показатели исследуемой категории: профессиональная направленность на использование интерактивных технологий в учебном процессе (характер требований, связанных с использованием интерактивных технологий; характер профессиональной мотивации, направленной на овладение интерактивными технологиями; интенсивность и стойкость эмоций, стремлений и желаний относительно овладения интерактивными технологиями); овладение психолого-педагогическими знаниями, необходимыми для успешного использования интерактивных технологий в учебном процессе (теоретические знания по специальным (гуманитарным) дисциплинам; знания про особенности использования интерактивных технологий); сформированность практических умений использования интерактивных технологий (умения проектировать способы использования интерактивных технологий; умения организовывать учебный процесс с использованием интерактивных технологий).

На основе выше описанных критериев и их показателей были определены следующие уровни готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе: эмпирично-эмоциональный, информационно-осознанный и деятельно-творческий.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия эффективного формирования готовности будущих учителей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе: мотивационное обеспечение овладения интерактивными технологиями будущими учителями; освоение будущими учителями гуманитарных специальностей этапов организации учебного занятия с использованием интерактивных технологий; учитывание особенностей контроля умений и навыков будущих учителей гуманитарных специальностей во время использования интерактивных технологий в учебном процессе. Разработанные условия легли в основу построения организационно-педагогической модели формирования готовности будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе.

Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена методика формирования готовности будущих учителей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе. Методика включает этапы: мотивационно-организационный (приёмы: работа в парах, карусель, снежный ком, лекция-беседа, лекция-диалог, лекция с интенсивной обратной связью, лекции с паузами и др., а также спецсеминар “Интерактивные технологии в учебном процессе”); когнитивно-деятельный (приёмы: сравнительного анализа,

самоанализа, проблемного изложения учебного материала, интерактивный тренинг, дискуссия, ток-шоу и др.) и этап рефлексивно-продуктивный (для решения заданий этого этапа использованы: групповая работа, ролевые игры, мозговой штурм, упражнения на развитие предположения, упражнения на развитие воображения, ажурная пилка, метод проектов, метод портфолио и др.).

Результаты диссертационного исследования подтверждают, что определение педагогических условий, разработка и внедрение методики формирования готовности будущих учителей к использованию интерактивных технологий в учебном процессе являются эффективными и педагогически обоснованными.

Ключевые слова: готовность будущих учителей к использованию интерактивных технологий; педагогические условия; методика подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей; интерактивные технологии.

Melnyk L. Formation of Readiness of Future Teachers of Humanitarian Specialities for the Application of Interactive Technologies in Educational Process. – Manuscript.

Thesis for a Candidate's degree in Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.04. – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi, 2010.

The thesis deals with the problems of formation of future teachers' readiness by the use of interactive technologies. The criteria, efficiency indexes and levels of future teachers' readiness to use interactive technologies in their studies were worked out and organizational model was built. Pedagogical conditions of effective formation of the phenomenon were determined, theoretically grounded, and experimentally tested.

It has been also proved that introduction of interactive technologies in preparation of future teachers which is based on the staged realization (motive-organizational, cognitive-active, reflexive-productive stages) is favorable to positive changes in the levels of future teachers' readiness to the using of interactive technologies in their studies.

Keywords: future teachers of humanitarian specialities' readiness for the application of interactive technologies, pedagogical conditions, methods of future teachers' professional training, interactive technologies.

Підписано до друку 31.08.2010р.
Формат 60х90/16. Папір друкарський.
Ум. Друк. Арк.. 0,9. Обл.-вид.арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 123.

Редакційно-видавничий відділ
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
21100, м. Вінниця, вул.. Острозького, 32.

